

HUDEBNĚ RÉTORICKÉ FIGURY (výběr)

FIGURAE SUPERFCIALES

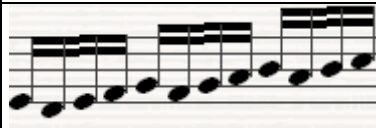

1) Hypotyposis = figury se zřejmou názorností. Zobrazení pomocí vztahu hudba-obraz, optická alegorie

figura	význam	popis	příklad slovní	příklad notový	poznámka
Anabasis <i>anb</i>	<i>stoupání, nanebevzetí, atd. (pozitivní)</i>	zobrazuje vše, co stoupá	<i>stoupá vzhůru...</i>		mírné tempo (pohyb v šestnáctinách jen výjimečně!)
lat. ascendus, znamená stoupání, je to stupňovitě (diatonicky, případně také chromaticky) stoupající linie spíše v mírném tempu, která zobrazuje vše, co stoupá, a to v doslovném i přeneseném slova smyslu, ale také vše pozitivní a radostné					
Katabasis <i>kat</i>	<i>klesání, hříchy, atd. (negativní)</i>	zobrazuje vše, co klesá	<i>sestupuje...</i>		mírné tempo
lat. descendus, je opakem anabasis, vyjadřuje klesání, vše negativní, neradostné, cestu do pekla, hříchy aj.					
Kyklosis <i>kyk</i>	<i>obklíčení, kruhy, dokonalost, krása</i>	vše, co jde kolem	<i>dokola...</i>		bývá používána na začátku hudební fráze (Bach: Janovy pašije, sbor Herr, unser Herrscher)
lat. circulatio, znamená něco jako „obklíčení“. Je to melodické „kroužení“ okolo jednoho tónu, dále zobrazuje všechny kruhy (prsten), ale přeneseně i dokonalost, krásu					
Tirata <i>tir</i>	<i>tah, závan, běh, vrhnout, blesk, šíp, pramen</i>	stoupající nebo klesající dlouhá stupnice, tempo rychlé, nikoli mírné	<i>plamen stoupá k nebi</i>		delší a rychlejší než Anabasis/Katabasis kratší než Exclamatio
rychlá dlouhá stupnice (škála), stoupající nebo klesající, rychlý běh, který vyjadřuje vrhnout, spadnout, klesnout, ale také blesky, šípy, seknutí mečem apod. Rozsah tiraty je delší než u anabasis či katabasis, většinou přesahuje sextu.					

2) Emphasis = vyzdvižení. Figury zdůrazňující.

Jde o zdůraznění, většinou pomocí opakování.

Opakují nebo podtrhují obsah textu nebo slova, a to prostřednictvím různých uměleckých prostředků, nepracují však s obrazem. Existuje jich velký počet, jsou to figury nejdůležitější a nejpoužívanější.

Epizeuxis <i>epi</i>	opakování	opakování skupiny hned za sebou	<i>anděl-anděl</i>		musí začínat na stejné notě (do r. 1700)
Epizeuxis je jednou z nejčastějších a také nejsnáze rozpoznatelných figur. Epizeuxis znamená "opakování". Je to „ <i>rétorická figura, při níž se jedno nebo více slov opakuje ihned za sebou emfatickým způsobem.</i> “ (Walther 1732)					
Anaphora <i>anp</i>	opakování	opakování skupiny nikoli po sobě či způsobem ostináta	<i>anděl-Bůh-anděl</i>		
Klimax <i>klx</i>	stoupavé opakování	1) skupina tónů opakovaná stoupajícím pohybem 2) stoupání dvou hlasů ve stejných intervalech	<i>ťap ťap ťap</i>		
lat. Gradatio, neboli „žebřík, schody“, má v hudební rétorice dva významy. Buď je to skupina tónů (nebo celá fráze) opakovaná několikrát za sebou ve stoupající linii, nebo také dva, event. více hlasů stoupá ve stejných intervalech					
Paronomasia <i>par</i>	rozšířené opakování	úsek je při opakování rozšířen o důležitý dodatek	<i>na tomto místě, na tomto místě, na tomto místě najdeme štěstí</i>		
v překladu „udání přízviska“, jedná se o opakování určitého úseku, které je rozšířeno o podstatný dodatek.					
Augmentatio <i>aug</i>		opakování úseku se změnou (zmírněním) tempa (♩ → ♪)			

3) Intervalové figury (Figurae interuales)

Exclamatio <i>exl</i>	výkřik, zvolání	sextový skok směrem nahoru, při silnější emoci může být i větší - až oktáva (zvolání „Erbarm es Gott!“)	<i>proč!?!</i>		ne každý skok je exl, důležitý je kontext!
Interrogatio <i>int</i>	otázka	stoupání na poslední slabice, obvykle o velkou sekundu, při silnější emoci může být interval větší	<i>co?</i>		důležitý je kontext!
Passus duriusculus <i>p.d.</i>	krutější (drsnější) průběh	chromatika v harmonickém smyslu, tj. průchod k zmenšenému či zvětšenému intervalu	<i>proč to tak musí být?</i>		ne každá chromatika je p.d.! je nutno řídit se zejména harmonií
Pathopoiia <i>pat</i>	vzrušení z velké vášně <i>utrpení, hněv, strach</i> (negativní) výjimečně: <i>radost, smích, jástot</i> (pozitivní)	půltonový postup	<i>zemřu žalem</i> <i>(má radost je nesmírná)</i>		
Saltus duriusculus <i>s.d.</i>	naléhavost	velký skok (nejméně malá sexta) často také dolů, pak zdůrazňuje negativní emoce	<i>ach ne!</i>		kontext! harmonický průchod

Figury pomlkové

Suspiratio, „hluboké vydechnutí“ nebo „vzdech“. Nejčastější pomlková figura, pomocí níž se vyjadřuje smutek, zadýchání ze spěchu nebo námahy, neschopnost promluvit údivem nebo jiným zážitkem.

Tmesis, „rozstříhání“, rozdělení hudebního úseku, který by byl jinak plynulý, pomlkami.

Aposiopesis znamená „oněmění, zmlknutí“, generální pomlka. Vyjadřuje především smrt, mlčení, ale také prázdnotu, věčnost, dlouhé trvání apod.

4) Figury v sazbě (Figurae compositiae)

Polyptoton <i>poly</i>	mnohotvárnost	opakování fráze a to a) v různých hlasech b) na různých stupních			a) imitace b) sekvence nezaměň s aug!
Multiplicatio <i>mult</i>	znásobení	zmírnění disonance přidáním většího množství not	<i>tebe, i když jsme mnoho krásného prožili, opouštím</i>		
Fauxbourdon <i>faux</i>	(falešný bas) <i>lež, faleš</i>	paralelní sextakordy z hlediska kompozičního jej nacházíme hlavně v době renesance			

FIGURAE FUNDAMENTALES (PRINCIPALES). Nejedná se o skutečné figury ve smyslu hudební rétoriky. Nazývají se také **colores**, tj. plní funkci zbarvení.

syncopatio rozvedená opora

transitus, průchodná dlouhá nota

dále sem patří např. **trylek, střídavé noty atd.**